

องค์ความรู้ภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน
 นายอดิศร เหล่าสะพาน
 ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนมัน
 เลขที่ ๒๕ หมู่ที่ ๑๓ บ้านดอนมัน ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย
 จังหวัดมหาสารคาม

องค์ความรู้ที่ ๑ : เรื่องการเพาะเห็ดนางฟ้าในถุงพลาสติก

๑. ชื่อองค์ความรู้ การเพาะเห็ดนางฟ้าในถุงพลาสติก

๒. วัสดุอุปกรณ์

๒.๑ วัสดุผสมอาหารเสริมเห็ด

๑. ขี้เลื่อยไม้เนื้ออ่อนหรือขี้เลื่อยยางพารา	๕. ปูนขาว
๒. รำอ่อน	๖. ภูไมท์
๓. ยิปซั่ม	๗. ขวดหัวเชื้อเห็ด
๔. ดิเกลื้อ	๘. น้ำ

อุปกรณ์

๑. เครื่องผสม	๘. เข็มเย็บเชื้อ
๒. พลั่ว	๙. ตะเกียงแอลกอฮอล์
๓. คอขวด	๑๐. แอลกอฮอล์ฆ่าเชื้อ ๗๐ %
๔. หนั่งยางรัด	๑๑. ถังนึ่ง
๕. หนั่งสีอิมพ์หรือกระดาษขาว	๑๒. ฟืน
๖. สำลี	๑๓. เตาต้ม
๗. ถุงพลาสติกกันร้อน	

๓. ขั้นตอน/วิธีทำ

๓.๑ ขั้นตอนการผสมอาหารเสริมเห็ด

อัตราส่วนวัสดุในการผสมอาหารเสริมเห็ด

๑. ขี้เลื่อยไม้เนื้ออ่อนหรือขี้เลื่อยยางพารา	๑๐๐	กิโลกรัม
๒. รำอ่อน	๑๒-๑๕	กิโลกรัม
๓. ยิปซั่ม	๐.๕	กิโลกรัม
๔. ดิเกลื้อ	๐.๕	กิโลกรัม
๕. ปูนขาว	๓	กิโลกรัม
๖. ภูไมท์	๓	กิโลกรัม
๗. น้ำ พอหมด ๑		

เมื่อเตรียมส่วนผสมตามอัตราส่วนเรียบร้อยแล้ว ผสมให้เข้ากัน ใช้การผสมโดยการคนหรือใช้เครื่องช่วย
 ทุบแรงก็ได้ ผสมน้ำพอหมดไม่ให้แฉะ จากนั้นบรรจุถุงพลาสติก อัดให้แน่น ใส่คอขวดพลาสติก รัดด้วยยางรัด ใส่
 สำลี แล้วปิดปากด้วยกระดาษหรือถุงพลาสติกขนาด ๔ x ๔ นิ้ว รัดด้วยหนั่งยางรัดอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นนำไปนึ่งใน
 ถังนึ่งเพื่อฆ่าเชื้อต่างๆ ที่จะเป็นอันตรายต่อเชื้อเห็ด ในอุณหภูมิ ๑๐๐ องศาเซลเซียส ประมาณ ๖-๘ ชม. ภายหลัง
 จากการนึ่งเสร็จให้นำก้อนวัสดุหมักออกจากถังนึ่ง ตั้งทิ้งไว้ในที่ร่มประมาณ ๑ คืน เมื่อก้อนวัสดุหมักเย็นตัวดีแล้ว
 ก็พร้อมที่จะทำการเย็บเชื้อเห็ดลงถุงได้

๓.๒ ขั้นตอนการขี้นเชื้อเห็ดลงถุงอาหารเสริมเห็ด

๑. จุดตะเกียงแอลกอฮอล์/เตาแก๊ส
๒. นำขวดเชื่อมาลนไฟเพื่อฆ่าเชื้อ
๓. เช็ดมือให้สะอาดด้วยแอลกอฮอล์ฆ่าเชื้อ และนำเข็มเย็บมาลนไฟเพื่อฆ่าเชื้อ
๔. นำขวดเชื่อมาลนไฟ แล้วแกะหรือเขี่ยให้หัวเชื้อในขวดแตกแยกออกจากกัน
๕. เปิดปากถุงอาหารเสริมเห็ด เอาสำลีออก เขี่ยเชื้อที่อยู่ในขวดลงถุง แล้วอุดด้วยสำลีปิดด้วยกระดาษรัดด้วยยางรัดให้เรียบร้อย
๖. เมื่อเขี่ยเชื้อจากขวดลงถุงอาหารเสริมเห็ดได้ประมาณ ๑-๑๒ ถุง ให้ลนขวดเพื่อฆ่าเชื้อทุกครั้ง
๗. หัวเชื้อ ๑ ขวด สามารถหยอดได้ ๓๕-๔๐ ถุง
๘. นำถุงอาหารเสริมเห็ดที่ใส่หัวเชื้อเห็ดแล้ว เข้าพักที่โรงพักเชื้อ ประมาณ ๑ เดือน

๓.๓ โรงเรือนเพาะเห็ด

ขนาดโรงเรือนกว้าง ๔ เมตร ยาว ๑๐ เมตร (ขนาดมาตรฐาน) หลังคาสูง ๒.๕ เมตร ด้านข้างสูง ๑.๕ เมตร หลังคามุงด้วยแสลน ๗๐ % คลุมด้วยพลาสติกและแสลนทับอีกชั้นหนึ่ง ถ้าเป็นเห็ดนางฟ้า/นางรม/ภูฐาน/ฮังการี ชั้นสุดท้ายคลุมด้วยหญ้าคาหรือหลังคามุงด้วยกระเบื้องยิ่งดี ภายในโรงเรือนทำแผง ๔ แผง ทำมุมเอียง ๗๕ องศา และควรสร้างตามแนวลมสุ่มเพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก

๔. ข้อควรระวังและการดูแลรักษา

ภายหลังการบ่มเชื้อในโรงพักก่อนเชื้อได้ประมาณ ๓๐ วัน ให้นำก้อนเชื้อเห็ดที่เชื้อเดินเต็มถุงและแข็งแรงแล้ว (จะมีลักษณะสีขาวทั้งถุง) ไปพักในโรงเปิดดอก พักไว้ ๓ วัน และแกะกระดาษออก รดน้ำให้ชุ่ม วันละ ๓ ครั้ง เช้า กลางวัน เย็น เห็ดจะเริ่มออกภายใน ๕ วัน น้ำที่ไซรดเห็ดควรเป็นน้ำจืด ไม่มีสารปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อสปอร์ของเห็ด ห้ามใช้น้ำประปาสด ถ้าจำเป็นต้องใช้ควรพักไว้ ๕ วัน เพื่อให้คลอรีนตกตะกอนเสียก่อน จึงนำมาไซรดเห็ด

๕. การใช้ประโยชน์

- ๕.๑ ใช้เป็นอาหาร โดยดอกเห็ดเป็นอาหารที่มีโภชนาการสูง
- ๕.๒ สร้างอาชีพ สามารถทำเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมก็ได้ สามารถเพาะได้ทุกฤดูกาล ทุกสถานที่
- ๕.๓ เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการเพาะเห็ด

๖. ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน

ต้นทุนการผลิต ก้อนละ ๖ บาท

ขายก้อนเห็ด ราคาขาย ก้อนละ ๑๐ บาท (เชื้อเดินเต็มถุงสมบูรณ์พร้อมเปิดดอก)

ขายดอกเห็ด อายุของก้อนเชื้อเห็ดที่สมบูรณ์จะอยู่ได้ระยะเวลาประมาณ ๖ เดือน เก็บดอกขาย โดยเฉลี่ย ก้อนละ ๒๐ บาท ถ้าขายเป็นดอกเห็ดขึ้นอยู่กับกลไกตลาด ปัจจุบัน ปี ๒๕๖๓ ราคาขายกิโลกรัมละ ๗๐ บาท

๗. รูปภาพประกอบ

องค์ความรู้ที่ ๒ : เรื่องฮอร์โมน (น้ำหมักชีวภาพ) จากหัวปลา

๑. ชื่อองค์ความรู้ ฮอร์โมน(น้ำหมักชีวภาพ)จากหัวปลา

๒. วัสดุอุปกรณ์

๑. ถังหมักที่มีฝาปิดสนิท
๒. ขวดน้ำพลาสติก
๓. ท่อพลาสติกใส
๔. ท่อ PVC

ส่วนผสม/อัตราส่วน

๑. หัวปลา	๑๐	กิโลกรัม
๒. จุลินทรีย์ EM	๒	แก้ว
๓. รำอ่อน	๒	กิโลกรัม
๔. โดไลไมท์	๒	กิโลกรัม
๕. สับประดาสับ	๒	กิโลกรัม
๖. กากน้ำตาล	๖	กิโลกรัม
๗. น้ำ	๔๐	ลิตร

๓. ขั้นตอน/วิธีทำ

นำหัวปลาหรือชิ้นส่วนอื่นของปลาเทลงในถังพลาสติกที่เตรียมไว้ นำส่วนผสมที่เตรียมไว้เทลงคลุกเคล้าให้เข้ากันดี แล้วปิดฝาทิ้งไว้ประมาณ ๒๑ วัน จากนั้นเปิดฝาแล้วเติมน้ำจุลินทรีย์ EM ที่ขยายไว้ เติมลงไปประมาณ ๔๐ ลิตร แล้วปิดฝาไว้อีกประมาณ ๑ เดือน ก็สามารถนำเอาน้ำหมักมาใช้ประโยชน์ และนำมาฉีดพ่นหรือรดพืชผักได้ตามต้องการ

๔. ข้อควรระวัง

ไม่ควรใช้น้ำหมักก่อนเวลากำหนด เพราะกากน้ำตาลยังมีความเป็นกรดอยู่ ยังไม่ย่อยสลายหมด ถ้านำไปฉีดพ่นพืชผักอาจตายได้

๕. การใช้ประโยชน์

ในสูตรน้ำหมักหัวปลาจะมีปุ๋ยธาตุอาหาร ๑๕-๑๕-๑๕ นำไปฉีดพ่นพืชผักทำให้ผักมีใบเขียว ออกดอกเยอะ และมีอัตราการติดของผลมาก ลำต้นแข็งแรงดี และสามารถกำจัดโรคเชื้อราและโรคใบด่างของมะละกอได้ สำหรับอัตราส่วนผสม ในการฉีดพ่นพืชผัก น้ำหมัก ๕๐ มิลลิลิตร($\frac{1}{4}$ แก้ว) ต่อน้ำ ๔๐ ลิตร

๖. ต้นทุนการผลิต

น้ำหมัก ๑ ถัง (๕๐ ลิตร) เป็นเงิน ๘๐๐ บาท

๗. รูปภาพประกอบ

